

ЗВІТ

«Основні події та тенденції у законодавстві щодо цифрових прав людини, свободи Інтернету та свободи вираження онлайн»

**за результатами освітньої зустрічі спільноти
медіаюристів та адвокатів щодо питань свободи
Інтернет простору в Україні, яка відбулася 24-25 жовтня
2024 року**

Освітня зустріч відбулася, а звіт складений за експертної підтримки ГО «Платформа прав людини» за фінансової підтримки Американської асоціації юристів Ініціативи з верховенства права (ABA ROLI) в межах програми «Сприяння Інтернет свободі в Україні».

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	2
2. ПРО ОСВІТНЮ ЗУСТРІЧ.....	2
2.1. Загальний опис.....	2
2.2. Розвиток законодавства щодо регулювання інтернету в Україні.....	4
2.3. Огляд законодавчих подій та тенденцій щодо свободи вираження поглядів онлайн, приватності та захисту даних.....	4
2.4. Дайджест висновків Верховного Суду по дифамаційним спорам за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації та відео, ухвалених в 2022-2024 роках.....	5
2.5. Проблемні аспекти правозастосовної практики у справах про доступ до публічної інформації: огляд рішень ЄСПЛ, ухвалених у справах проти України в 2020-2024 роках.....	6
2.6. Практика імплементації і застосування Закону України “Про медіа” в контексті онлайн сфери.....	8
2.7. Досвід імплементації Audiovisual and Media Services (AVMSD), Digital Services Act (DSA), European Media Freedom Act (EMFA) в ЄС.....	8
2.8. Досвід розгляду справ за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації та відео Європейським судом з прав людини.....	11
2.9. Імплементація нового законодавства ЄС у сфері медіа та онлайн платформ в Україні.....	13
2.10 Розвиток правового регулювання штучного інтелекту в Україні та світі.....	14
3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ВИСНОВКИ.....	15

1. ВСТУП

У сучасному світі, де цифрові технології стрімко розвиваються і проникають у всі сфери життя, питання правового регулювання цифрових прав стає надзвичайно актуальним. Цифрові права охоплюють широкий спектр прав і свобод людини, пов'язаних з її активністю в цифровому середовищі. До них належать права на захист персональних даних, свобода вираження поглядів в Інтернеті, право на доступ до інформації, право на приватність та багато інших прав, що є невід'ємною частиною прав людини в умовах інформаційного суспільства.

В Україні правове регулювання цифрових прав знаходиться на етапі формування, а їх захист забезпечується як національним законодавством, так і міжнародними правовими актами, до яких приєдналася держава. Однак, динаміка розвитку технологій випереджає темпи оновлення законодавства, що створює значні виклики у забезпеченні належного рівня захисту цифрових прав громадян. Зокрема, це стосується правового регулювання обробки та захисту персональних даних, протидії кіберзлочинності, захисту інтелектуальної власності в Інтернеті, регулювання штучного інтелекту, тощо.

Метою цього звіту є узагальнення інформації про стан правового регулювання цифрових прав в Україні та ЄС з метою її розповсюдження серед юристів та адвокатів, які практикують в даній сфері.

2. ПРО ОСВІТНЮ ЗУСТРІЧ

2.1. Загальний опис

24-25 жовтня 2024 року Громадська організація “Платформа прав людини”¹ (далі - ППЛ), за підтримки American Bar Association’s Rule of Law Initiative² (ABA ROLI) в рамках реалізації проекту «Сприяння Інтернет свободі в Україні»,³ провела освітню зустріч спільноти медіаюристів та адвокатів щодо питань свободи Інтернет простору в Україні.

У зустрічі взяли участь адвокати і юристи не лише представники ППЛ, а й інших громадських організацій, бізнесу та державних установ з різних регіонів України. Такий широкий спектр учасників створив унікальну атмосферу для обміну досвідом, думками та ідеями. Спільна робота та діалог між представниками різних секторів підвищили рівень мережування ППЛ, відкривши нові можливості для партнерства та розвитку.

Метою проведення даної освітньої зустрічі було представлення основних подій та тенденції у законодавстві, яке має вплив на цифрові права людини, сприяє Інтернет свободі та свободі вираження поглядів онлайн.

1 [Платформа прав людини](#)

2 [American Bar Association](#)

3 [Про проект](#)

Першочерговим завданням зустрічі був обмін досвідом між учасниками, обговорення практичних кейсів та пошук рішень, включаючи зміни до законодавства або зміни практик в сфері цифрових прав людини.

Для обговорення на освітній зустрічі було запропоновано **дев'ять тем:**

- 1) Розвиток законодавства щодо регулювання інтернету в Україні.
- 2) Огляд законодавчих подій та тенденцій щодо свободи вираження поглядів онлайн, приватності та захисту даних.
- 3) Дайджест висновків Верховного Суду по дифамаційним спорам за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації та відео, ухвалених в 2022-2024 роках.
- 4) Проблемні аспекти правозастосовної практики у справах про доступ до публічної інформації: огляд рішень ЄСПЛ, ухвалених у справах проти України в 2020-2024 роках; типові помилки українських судів, встановлені ЄСПЛ у справах про доступ до інформації; мотивування судових рішень про відмову у доступі до інформації на прикладі справи «Saure v. Germany (no. 2)».
- 5) Практика імплементації і застосування Закону України «Про медіа» в контексті онлайн сфери.
- 6) Досвід імплементації Audiovisual and Media Services (AVMSD), Digital Services Act (DSA), European Media Freedom Act (EMFA) в ЄС.
- 7) Досвід розгляду справ за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації та відео Європейським судом з прав людини.
- 8) Імплементація нового законодавства ЄС у сфері медіа та онлайн платформ в Україні.
- 9) Розвиток штучного інтелекту в Україні та світі.

Фокус даних обговорень був визначений на підставі результатів моніторингу порушення цифрових прав людини, який Громадська організація «Платформа прав людини» проводила з 2019 по 2023 роки.

Результати даного дослідження дозволили виявити низку проблем в сфері правового регулювання цифрових прав людини, які було викладено у звіті «Війна у цифровому вимірі та права людини»,⁴ серед яких:

- зростання кількості кібератак на державні органи, критичну інфраструктуру та приватний сектор, що створює загрозу національній безпеці та приватним даним громадян;
- широке розповсюдження фейкових новин, що дестабілізує суспільство та підриває довіру до офіційної інформації;
- випадки незаконного блокування контенту та вебресурсів;
- поширення особистих даних без згоди громадян.

Окрім цього, під час аналізу судових рішень щодо притягнення до відповідальності за поширення певних видів інформації в інтернеті було виявлено низку законодавчих та правозастосовних проблем, вирішення яких було запропоноване в Аналітичному звіті «Кримінальна відповідальність за поширення інформації в інтернеті до та після 24

⁴[ВІЙНА У ЦИФРОВОМУ ВИМІРІ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ](#)

лютого 2022 року”.⁵

Проведена освітня зустріч стала ефективним майданчиком для обговорення виявлених проблем та основних тенденцій в сфері правового регулювання цифрових прав людини та в подальшому сприятиме розбудові правової спроможності у цій сфері, захисту персональних даних і розвитку навичок реагування на цифрові загрози.

2.2. Розвиток законодавства щодо регулювання інтернету в Україні.

*(презентація за посиланням)*⁶

Тему розвитку законодавства щодо цифрових прав в Україні, під час зустрічі, висвітлив юрист Максим Дворовий, керівник напряму «Цифрові права» Громадської організації «Лабораторія цифрової безпеки». Презентація на цю тему ілюструє розвиток регулювання цифрових прав та Інтернету в Україні, що включає наступне:

1. Право на доступ до Інтернету – історія регулювання з 2003 року із впровадженням закону «Про телекомунікації»⁷ та закону «Про електронні комунікації»⁸ (2020), який зобов'язує провайдерів забезпечувати доступ до універсальних послуг.
2. Свобода слова та доступ до контенту – охоплює блокування сайтів, обмеження доступу до контенту, а також правові наслідки за порушення свободи слова в Інтернеті.
3. Захист приватності та персональних даних – починаючи з прийняття закону «Про захист персональних даних»⁹ у 2010 році, який згодом змінювався, щоб відповідати європейським стандартам захисту приватності.
4. Регулювання онлайн-медіа та платформ – з 2015 року існує закон «Про електронну комерцію»,¹⁰ який закріплює імунітет Інтернет-посередників.

Презентація також згадує про роль міжнародних стандартів (Європейська конвенція з прав людини¹¹, GDPR¹², тощо) та динаміку розвитку законодавства в ЄС, що слугують орієнтирами для адаптації українського законодавства.

2.3. Огляд законодавчих подій та тенденцій щодо свободи вираження поглядів онлайн, приватності та захисту даних.

*(презентація за посиланням)*¹³

Ця частина освітньої зустрічі була присвячена тенденціям у законодавчому регулюванні цифрових прав в Україні, зокрема свободи вираження поглядів онлайн, приватності та захисту даних. Максим Дворовий, керівник напряму «Цифрові права» Громадської організації

⁵КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ

⁶ [Digital Rights Legislation History Ukraine.pptx](#)

⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>

⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

¹⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

¹¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

¹² https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

¹³ [Digital Rights Legislation Tendencies Ukraine.pptx](#)

“Лабораторія цифрової безпеки”,¹⁴ представив огляд подій у таких сферах:

1. Свобода слова – обговорювались законопроекти щодо прозорості парламенту під час воєнного стану, доступу журналістів до парламенту та прав журналістів у зонах бойових дій (законопроекти № 11140;¹⁵ 11321;¹⁶ 11153¹⁷).
2. Доступ до судових рішень – висвітлювався законопроект про відтермінування доступу до рішень у справах щодо національної безпеки (законопроект № 7033-д).¹⁸
3. Регулювання медіа – були зазначені законопроекти щодо захисту медіасервісів, реклами та законопроект, який має усунути окремі недоліки наявного регулювання медіа (термінологія, процедури реєстрації та ліцензування, відповідність Конституції). Законопроекти № 5870-д;¹⁹ 12111²⁰.
4. Регулювання платформ – нововведення щодо реєстрації представництв онлайн-платформ в Україні та зобов’язання щодо видалення контенту (законопроект 11115).²¹
5. Блокування сайтів – розглядались законопроекти щодо санкційного законодавства та моніторингу інтернету для виявлення нелегального доступу до азартних ігор (законопроекти 11492²² та 11492-1²³).
6. Захист приватності та персональних даних – актуальні законопроекти про захист персональних даних і систему відеомоніторингу для публічної безпеки (законопроекти № 8153;²⁴ 11031;²⁵ 11228-1²⁶).

Це зведення законодавчих ініціатив допомагає зрозуміти поточний стан та розвиток цифрових прав в Україні.

2.4. Дайджест висновків Верховного Суду по дифамаційним спорам за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації та відео, ухвалених в 2022-2024 роках.

(презентація за посиланням)²⁷

Аналіз висновків Верховного Суду України щодо дифамаційних спорів за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації, ухвалених у 2022-2024 роках, було зроблено адвокатом Євгеном Воробйовим з ГО «Платформа прав людини», з метою виявлення

14 [Лабораторія цифрової безпеки](#)

15 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43928>

16 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44362>

17 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43955>

18 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41159>

19 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44501>

20 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/45014>

21 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43884>

22 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44743>

23 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44807>

24 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40707>

25 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43733>

26 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44187>

27 [Воробйов Є. дайджест висновків.pptx](#)

основних тенденцій розгляду таких справ та надання рекомендацій щодо ефективного захисту в таких справах.

Серед основних моментів, на які автор звернув увагу під час презентації були:

- 1) Визначення належного відповідача у дифамаційних спорах, коли автор або власник платформи невідомий або не ідентифікований. Верховний Суд наголошує, що у разі поширення інформації в Інтернеті автором публікації є власник акаунта, а не власник платформи.
- 2) Конструкція доказування. Розглядаються різні підходи судів до змагальності сторін та доведення істинності поширеної інформації. Одні суди наполягають на тому, що обов'язок доведення лягає на позивача, інші покладають це на відповідача.
- 3) Розмежування оціночних суджень та фактів. Пояснюється, що оціночні судження не підлягають перевірці на достовірність, як факти, і вважаються захищеними, якщо вони виражають суб'єктивні погляди без твердження про факти.
- 4) Інші особливості. Охоплюються питання експертиз, подання нових доказів в апеляційній інстанції, можливість видалення недостовірної інформації з Інтернету, а також зниження ділової репутації юридичних осіб.

Основні висновки презентації підкреслюють важливість правильного визначення належного відповідача у дифамаційних спорах, обґрунтування доказової бази, а також розмежування фактів та оціночних суджень у контексті захисту честі, гідності та ділової репутації осіб, що є предметом судових розглядів у мережі Інтернет.

2.5. Проблемні аспекти правозастосовної практики у справах про доступ до публічної інформації: огляд рішень ЄСПЛ, ухвалених у справах проти України в 2020-2024 роках.

*(презентація за посиланням)*²⁸

Огляд рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у справах щодо доступу до публічної інформації в Україні за 2020-2024 роки було здійснено адвокаткою Громадської організації “Платформа прав людини” Людмилою Опришко. Було розглянуто групу справ, зокрема випадки, пов'язані з доступом до інформації про діяльність публічних осіб, державну власність, правове регулювання та інші питання суспільного інтересу:

- 1) CENTRE FOR DEMOCRACY AND THE RULE OF LAW v. Ukraine (26.03.2020).²⁹
- 2) LESHCHENKO v. Ukraine (21.01.2021) – об'єднано 2 заяви.³⁰
- 3) YURIY CHUMAK v. Ukraine (18.03.2021).³¹

28 [Опришко Людмила.pptx](#)

29 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\].%22execidentifier%22:\[%22004-55745%22\].%22execdocumenttypcollection%22:\[%22CEC%22\].%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2].%22execidentifier%22:[%22004-55745%22].%22execdocumenttypcollection%22:[%22CEC%22].%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

30 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\].%22execidentifier%22:\[%22004-56613%22\].%22execdocumenttypcollection%22:\[%22CEC%22\].%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2].%22execidentifier%22:[%22004-56613%22].%22execdocumenttypcollection%22:[%22CEC%22].%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

31 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\].%22execidentifier%22:\[%22004-57991%22\].%22execdocumenttypcollection%22:\[%22CEC%22\].%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2].%22execidentifier%22:[%22004-57991%22].%22execdocumenttypcollection%22:[%22CEC%22].%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

- 4) VOLODYMYR TORBICH v. Ukraine (13.07.2023) – об'єднано 2 заяви.³²
- 5) ZHOKH v. Ukraine (28.09.2023).³³
- 6) EASTERN UKRAINIAN CENTRE FOR PUBLIC INITIATIVES v. Ukraine (05.10.2023) – об'єднано 14 заяв.³⁴
- 7) AVRAMCHUK v. Ukraine (05.09.2023).³⁵
- 8) TORBICH v. Ukraine (28.03.2024) – об'єднано 2 заяви.³⁶
- 9) ROMANENKO v. Ukraine (18.04.2024) – об'єднано 2 заяви.³⁷

Основні проблемні аспекти правозастосовчої практики у справах про доступ до публічної інформації, які було викладено під час презентації, включають:

- 1) Непропорційні відмови у наданні інформації з посиланням на конфіденційність чи захист персональних даних, навіть якщо запитувачі просять дані в анонімному або знеособленому вигляді. ЄСПЛ вважає, що такі відмови не завжди є виправданими, особливо коли інформація стосується питань суспільного інтересу, наприклад, використання бюджетних коштів.
- 2) Вибіркове застосування законодавства. Національні суди іноді неправильно застосовують положення законодавства або тлумачать їх так, що обмежують доступ до інформації. Наприклад, ЄСПЛ відзначає конфлікт між законами, які обмежують доступ до конфіденційної та таємної інформацією і статтею 29 Закону України «Про інформацію»,³⁸ щодо поширення суспільно необхідної інформації, що веде до непослідовного застосування законодавства.
- 3) Відсутність чіткої аргументації в судових рішеннях. Часто судові рішення містять загальні твердження без конкретного обґрунтування, чому саме запитувана інформація не може бути надана. Наприклад, відмови надаються з посиланням на захист конфіденційності, але без аналізу того, чи можна було б надати інформацію у знеособленому вигляді.
- 4) Невиконання судових рішень. У деяких випадках, навіть якщо суди задовольняють позови щодо доступу до інформації, на практиці рішення не виконуються, що робить цей доступ формально визнаним, але фактично обмеженим.

Загалом, обговорення зазначених рішень ЄСПЛ підкреслює важливість доступу до інформації як складової демократичного суспільства, акцентуючи на необхідності дотримання принципу

32 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\],%22execidentifier%22:\[%22004-63671%22\],%22execdocumenttypecollection%22:\[%22CEC%22\],%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2],%22execidentifier%22:[%22004-63671%22],%22execdocumenttypecollection%22:[%22CEC%22],%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

33 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\],%22execidentifier%22:\[%22004-63967%22\],%22execdocumenttypecollection%22:\[%22CEC%22\],%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2],%22execidentifier%22:[%22004-63967%22],%22execdocumenttypecollection%22:[%22CEC%22],%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

34 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\],%22execidentifier%22:\[%22004-64025%22\],%22execdocumenttypecollection%22:\[%22CEC%22\],%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2],%22execidentifier%22:[%22004-64025%22],%22execdocumenttypecollection%22:[%22CEC%22],%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

35 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\],%22execidentifier%22:\[%22004-64033%22\],%22execdocumenttypecollection%22:\[%22CEC%22\],%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2],%22execidentifier%22:[%22004-64033%22],%22execdocumenttypecollection%22:[%22CEC%22],%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

36 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\],%22execidentifier%22:\[%22004-65481%22\],%22execdocumenttypecollection%22:\[%22CEC%22\],%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2],%22execidentifier%22:[%22004-65481%22],%22execdocumenttypecollection%22:[%22CEC%22],%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

37 [https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:\[2\],%22execidentifier%22:\[%22004-66133%22\],%22execdocumenttypecollection%22:\[%22CEC%22\],%22execappno%22:\[%2210090/16%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/#{%22display%22:[2],%22execidentifier%22:[%22004-66133%22],%22execdocumenttypecollection%22:[%22CEC%22],%22execappno%22:[%2210090/16%22]})

38 Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII

пропорційності при розгляді запитів на інформацію щодо суспільно необхідної інформації.

2.6. Практика імплементації і застосування Закону України “Про медіа” в контексті онлайн сфери.

(презентація за посиланням) ³⁹

Результати імплементації Закону України «Про медіа»⁴⁰ в онлайн-сфері були представлені членом Національної ради з питань телебачення та радіомовлення Олександром Бурмагіним і включали наступні аспекти:

- 1) Реєстрація суб'єктів онлайн-медіа. З набранням чинності Закону України “Про медіа” було законодавчо врегульовано процедуру реєстрації онлайн-медіа. І, хоча, ця процедура є добровільною, це дозволяє краще контролювати їх діяльність і забезпечувати відповідність встановленим вимогам. Реєстрація надає можливість підвищити прозорість роботи онлайн-медіа.
- 2) Контроль і заходи реагування. Національна рада отримала право вживати заходи реагування щодо онлайн-медіа, що порушують закон. Це забезпечує відповідальність таких медіа за дотримання законодавства, особливо в питаннях мови ворожнечі та дискримінації.
- 3) Обмеження доступу до медіа з країни-агресора. Імплементація закону включає заборону поширення аудіовізуальних медіа-сервісів на замовлення та сервісів провайдерів аудіовізуальних сервісів держави-агресора, що допомагає обмежити їхній вплив на українську аудиторію. Цей крок спрямований на захист національної інформаційної безпеки.
- 4) Можливість оскарження дій Національної ради. Закон передбачає механізми оскарження рішень та дій Національної ради в суді, що забезпечує додатковий захист прав суб'єктів медіа. Це дозволяє учасникам ринку активно захищати свої права, якщо рішення Національної ради порушують їхні інтереси.

Загалом, Закон України “Про медіа” сприяє створенню більш прозорого та підзвітного ринку медіа в Україні, захисту національної інформаційної безпеки та регулюванню діяльності медійних суб'єктів в онлайн-просторі.

2.7. Досвід імплементації Audiovisual Media Services Directive (AVMSD), Digital Services Act (DSA), European Media Freedom Act (EMFA) в ЄС.

(презентація за посиланням) ⁴¹

Про практику імплементації Директиви про аудіовізуальні медіапослуги⁴² (Audiovisual Media Services Directive (AVMSD), Акту про

³⁹ [Бурмагін О. суб'єкти онлайн сфери.pptx](#)

⁴⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

⁴¹ [Amelie Lacourt Training session for UA media lawyers No notes \(1\).pptx](#)

⁴² [Директива 2010/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС - Центр демократії та верховенства права](#)

цифрові послуги (Digital Services Act (DSA)⁴³ та Європейського акту про свободу медіа (European Media Freedom Act (EMFA)⁴⁴ в ЄС розповіла Амелі Лакур, юридична аналітикиня Європейської аудіовізуальної обсерваторії⁴⁵.

Імплементація цих ключових нормативних актів Європейського Союзу в сфері медіа та цифрових послуг відбувається поетапно та з урахуванням специфіки кожного документа.

1) Директива про аудіовізуальні медіапослуги (AVMSD):

AVMSD встановлює загальні правила для аудіовізуальних медіапослуг у ЄС, включаючи телебачення та відео на замовлення. Після оновлення у 2018 році директива розширила своє застосування на платформи спільного доступу до відео та соціальні мережі, що надають аудіовізуальний контент.

Основні аспекти цієї директиви включають:

- вимоги щодо обмеження доступу неповнолітніх до контенту, який може негативно вплинути на їхній розвиток;
- заборону поширювати контент, що містить підбурювання до ненависті за ознаками раси, статі, релігії, національності або інших характеристик;
- правила щодо розміщення реклами та продакт-плейсменту, включаючи обмеження на рекламу певних продуктів, таких як тютюнові вироби та алкоголь;
- зобов'язання забезпечувати мінімум 30% європейського контенту в своїх каталогах, підтримуючи таким чином європейську кіно- та телеіндустрію;
- зобов'язання для кожної держава-члена мати незалежний регуляторний орган, відповідальний за нагляд за дотриманням положень директиви.

2) Акт про цифрові послуги (DSA):

DSA спрямований на підвищення відповідальності онлайн-платформ за незаконний контент, захист прав користувачів та забезпечення прозорості. Цей акт був прийнятий у жовтні 2022 року, а його положення почали застосовуватися з серпня 2023 року. Для всіх платформ DSA став обов'язковим з лютого 2024 року. Імплементація DSA вимагає від держав-членів ЄС створення національних органів нагляду та забезпечення дотримання нових правил.

Основні аспекти DSA включають наступні зобов'язання для онлайн-платформ:

- мати механізм електронного звітування, який дозволяє будь-якій особі чи організації легко повідомляти про певні елементи незаконного вмісту. Постачальники повинні розглянути ці звіти та вжити відповідних заходів без зайвої затримки, а також, якщо це можливо, негайно видалити будь-який незаконний вміст, про який повідомляється;
- надавати користувачам, зокрема фізичним та юридичним особам, які повідомляють про ймовірно незаконний вміст за допомогою

43 [Regulation - 2022/2065 - EN - DSA - EUR-Lex](#)

44 [52022PC0457 - EN - EUR-Lex](#)

45 [European Audiovisual Observatory](#)

механізму повідомлень і вжиття заходів, доступ до ефективного електронного внутрішнього механізму подання скарг для оскарження певних рішень щодо повідомленого вмісту та облікових записів;

- встановити нові вимоги щодо збору інформації та перевірки для онлайн-платформ, які дозволяють продавцям використовувати їхні послуги для укладення дистанційних контрактів зі споживачами. Зокрема, онлайн-платформи повинні отримати та докласти розумних зусиль для перевірки певної інформації про продавця перш ніж дозволити їм використовувати свої платформи;
- встановити вимоги щодо прозорості для посередників щодо модерації вмісту та онлайн-реклами з додатковими вимогами до VLOP і певними зобов'язаннями, які також застосовуються до VLOS. Зокрема, щодо забезпечення прозорості реклами - гарантувати, що для кожної конкретної реклами одержувач може ідентифікувати, що інформація, що відображається, є рекламою; особу, від імені якої відображається реклама, змістовну інформацію про основні параметри, що використовуються для визначення одержувача реклами;
- проводити оцінку системних ризиків і вживати розумні, пропорційні та ефективні заходи пом'якшення для VLOP і VLOS. Усі онлайн-платформи також зобов'язані вживати певних заходів для забезпечення високого рівня конфіденційності, безпеки та безпеки неповнолітніх при наданні своїх послуг;
- створити незалежну функцію відповідності, яка підпорядковується безпосередньо керівному органу постачальника та може висловлювати занепокоєння та попереджати керівний орган про ризики невідповідності для кожного VLOP і VLOS;
- публікувати середньомісячну кількість активних одержувачів за останні шість місяців у своєму онлайн-інтерфейсі;
- подавати пояснення до загальнодоступної бази даних Європейської комісії.

3) Європейський акт про свободу медіа (ЕМФА):

ЕМФА, прийнятий у квітні 2024 року, має на меті захистити плюралізм та незалежність медіа в ЄС. Акт встановлює нові правила щодо прозорості медіавласності, захисту журналістських джерел та взаємодії медіа з онлайн-платформами. Більшість положень ЕМФА набудуть чинності з 8 серпня 2025 року, що дає державам-членам час для адаптації національного законодавства та створення необхідних інституційних механізмів.

Основні положення ЕМФА включають:

- встановлення гарантій для запобігання політичному та економічному втручання в редакційну політику медіа;
- зобов'язання медіакомпаній розкривати інформацію про структуру власності та джерела фінансування;
- забезпечення належного та стабільного фінансування суспільних мовників для підтримки їхньої незалежності та якості контенту;
- обмеження використання шпигунського програмного забезпечення та інших засобів стеження щодо журналістів, за винятком випадків, пов'язаних із національною безпекою;

- встановлення прозорих та недискримінаційних правил розподілу державної реклами серед медіаорганізацій;
- обмеження можливостей онлайн-платформ видаляти медіаконтент без належного обґрунтування та забезпечення механізмів оскарження таких дій.

Загалом, імплементація цих нормативних актів вимагає від держав-членів ЄС активної роботи з адаптації національного законодавства, створення відповідних регуляторних органів та забезпечення ефективного нагляду за дотриманням нових правил.

2.8. Досвід розгляду справ за участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації та відео Європейським судом з прав людини

Про досвід розгляду справ Європейським судом з прав людини щодо участі онлайн-медіа та платформ спільного доступу до інформації і відео, розповів Дмитро Третяков, який є заступником секретаря Адміністративного трибуналу Ради Європи та старшим юристом Секретаріату Європейського суду з прав людини.

В своїй доповіді він посилався на рішення Європейського суду з прав людини в наступних справах:

- 1) Ahmet Yıldırım v. Turkey, no. 3111/10, ECHR 2012⁴⁶
- 2) Aleksey Ovchinnikov v. Russia, no. 24061/04, 16 December 2010⁴⁷
- 3) Animal Defenders International v. the United Kingdom [GC], no. 48876/08, ECHR 2013 (extracts)⁴⁸
- 4) Cengiz and Others v. Turkey, nos. 48226/10 and 14027/11, ECHR 2015 (extracts)⁴⁹
- 5) Delfi AS v. Estonia [GC], no. 64569/09, ECHR 2015⁵⁰
- 6) Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine, no. 33014/05, ECHR 2011 (extracts)⁵¹
- 7) Hurbain v. Belgium [GC], no. 57292/16, 4 July 2023⁵²
- 8) Melike v. Turkey, no. 35786/19, 15 June 2021⁵³
- 9) Magyar Jeti Zrt v. Hungary, no. 11257/16, 4 December 2018⁵⁴
- 10) Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, no. 22947/13, 2 February 2016⁵⁵

46 [Information Note on the Court's case-law 158 December 2012 - Ahmet Yıldırım v. Turkey - 3111/10](#)

47 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102322#%7B%22itemid%22:%5B%22001-102322%22%5D%7D>

48 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=002-7454.pdf&id=002-7454&library=ECHR>

49 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=CEDH.pdf&id=002-10787&library=ECHR>

50 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?TID=ihgdqbxnfi&filename=002-10636.pdf&id=002-10636&library=ECHR>

51 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=001-104685.pdf&id=001-104685&library=ECHR>

52 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=Grand+Chamber+hearing+Hurbain+v.+Belgium.pdf&id=003-7280333-9918303&library=ECHR>

53 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=Judgment+Melike+v.+Turkey+-+Dismissal+of+a+public-sector+employee+for+having+%22Liked%22+Facebook+posts+.pdf&id=003-7050322-9520940&library=ECHR>

54 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=CASE+OF+MAGYAR+JETI+ZRT+v.+HUNGARY.pdf&id=001-187930&library=ECHR>

55 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=CASE+OF+MAGYAR+TARTALOMSZOLG%C3%81LTAT%C3%93K+EGYES%C3%9CLETE+AND+INDEX.HU+ZRT+v.+HUNGARY.pdf&id=001->

- 11) Perrin v. the United Kingdom (dec.), no. 5446/03, ECHR 2005-XI⁵⁶
- 12) PETA Deutschland v. Germany, no. 43481/09, 8 November 2012⁵⁷
- 13) Sanchez v. France [GC], no. 45581/15, 15 May 2023⁵⁸
- 14) Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland, no. 34124/06, 21 June 2012⁵⁹
- 15) Tamiz v. the United Kingdom (dec.), no. 3877/14, 19 September 2017⁶⁰

Аналіз наведених справ Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) демонструє основні правові принципи та підходи у сфері свободи вираження, відповідальності за контент, захисту репутації та приватності, а також регулювання цифрових платформ.

Нижче викладено ключові правові позиції.

1. Свобода вираження поглядів (стаття 10 Європейської конвенції з прав людини).⁶¹

- Пріоритет свободи слова. У більшості справ ЄСПЛ підкреслив, що свобода вираження є основою демократичного суспільства (наприклад, *Ahmet Yildirim v. Turkey*).
- Пропорційність обмежень. Обмеження свободи слова можливе лише у випадках, коли це передбачено законом, необхідно в демократичному суспільстві та є пропорційним (наприклад, *Animal Defenders International v. the United Kingdom*).
- Захист критичних висловлювань. Критика публічних осіб має ширші межі допустимого, ніж у випадку приватних осіб (*Aleksey Ovchinnikov v. Russia*).

2. Регулювання цифрових платформ.

- Обмеження доступу до інтернет-ресурсів. Масове блокування платформ, як у справах *Ahmet Yildirim v. Turkey* і *Cengiz and Others v. Turkey*, порушує статтю 10, якщо це не відповідає принципу пропорційності та законності.
- Відповідальність за контент користувачів. У справі *Delfi AS v. Estonia* ЄСПЛ підтвердив, що цифрові платформи можуть нести відповідальність за образливі коментарі, якщо вони не видаляються після повідомлення.
- Соціальні мережі як платформа для вираження. У справі *Melike v. Turkey* суд визнав, що вподобання постів у соцмережах також підпадає під захист статті 10.

3. Баланс між свободою слова і правом на приватність (стаття 8

[160314&library=ECHR](#)

56 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=002-3684.pdf&id=002-3684&library=ECHR>

57 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?filename=001-114273.pdf&id=001-114273&library=ECHR&logEvent=False>

58 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=Sanchez+v.+France+%5BGBC%5D.pdf&id=002-14074&library=ECHR>

59 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?TID=thkbhnilzk&filename=001-111536.pdf&id=001-111536&library=ECHR>

60 <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=CEDH.pdf&id=002-11882&library=ECHR>

61 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

Європейської конвенції з прав людини).

- Право на забуття. У справі *Hurbain v. Belgium* було визнано, що особи мають право вимагати видалення свого імені зі статей, якщо це порушує їх приватність і не виправдано суспільним інтересом.
- Захист репутації. У справах *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine* та *Perrin v. the United Kingdom* розглянуто межі допустимого поширення контенту, який може впливати на репутацію або приватність.

4. Заборона політичної реклами.

Захист демократичного процесу. У справі *Animal Defenders International v. the United Kingdom* обґрунтовано заборону політичної реклами для забезпечення рівного доступу до ЗМІ та уникнення впливу фінансових ресурсів на демократію.

5. Журналістська відповідальність та доступ до інформації.

- Журналістська етика. У справі *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland* підкреслено, що ЗМІ мають враховувати етичні стандарти, зокрема у контексті захисту приватності.
- Перепублікація інформації. У справі *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine* захищено право журналістів поширювати вже оприлюднену інформацію, якщо вона відповідає суспільному інтересу.

6. Публічні заяви політиків.

Відповідальність за слова політиків. У справі *Sanchez v. France* ЄСПЛ наголосив на необхідності політичних діячів зважати на зміст своїх публічних заяв, особливо у соціальних мережах.

7. Інноваційні правові виклики.

Контекст соцмереж. У справах *Magyar Jeti Zrt v. Hungary* і *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary* було розглянуто відповідальність платформ за поширення гіперпосилань, що містять незаконний контент, і наголошено на важливості контексту.

Ці справи ілюструють постійний пошук балансу між правами людини, суспільними інтересами та необхідністю адаптації правових норм до сучасних викликів цифрового світу.

2.9. Імплементація нового законодавства ЄС у сфері медіа та онлайн платформ в Україні.

(презентація за посиланням)⁶²

Про стан імплементації нового законодавства ЄС у сфері медіа та онлайн платформ в Україні розповіла Віта Володовська – голова та керівниця юридичного відділу Громадської організації “Лабораторія цифрової безпеки”.

В своїй презентації вона зазначила, що імплементація нового законодавства ЄС у сфері медіа та онлайн-платформ в Україні включає такі ключові аспекти:

- 1) Нормативно-правова адаптація. Україна працює над

62 https://drive.google.com/drive/folders/1y2qZYGo4Yip5vYFN509hyfAwd4h6_dMO

гармонізацією свого законодавства відповідно до норм ЄС. Це включає прийняття законодавчих актів, спрямованих на забезпечення прозорості, незалежності та безпеки медіа-контенту, а також на захист прав користувачів на онлайн-платформах.

- 2) Регуляція цифрового простору. Важливу роль у регулюванні відіграє введення правил щодо боротьби з дезінформацією, а також захисту персональних даних користувачів.
- 3) Співпраця з ЄС. Важливим елементом є тісна співпраця України з європейськими інституціями, зокрема в частині обміну досвідом та експертної підтримки для належної імплементації.
- 4) Моніторинг та контроль. Україна розробляє механізми для постійного моніторингу впровадження цих норм, що включає створення нових регуляторних органів або розширення повноважень існуючих.

Ці заходи мають забезпечити відповідність українського цифрового ринку вимогам ЄС, що є частиною процесу євроінтеграції та підвищення рівня захисту прав громадян в цифровому середовищі.

2.10 Розвиток правового регулювання штучного інтелекту в Україні та світі.

*(презентація за посиланням)*⁶³

Про розвиток регулювання штучного інтелекту (ШІ) як в Україні, так і у світі, розповіла Олена Андрієнко, членкиня Експертно-консультаційного комітету з питань розвитку сфери ШІ⁶⁴ в Україні при Міністерстві цифрової трансформації України. В своїй презентації вона зазначила, що розвиток регулювання відбувається в кілька етапів і включає різноманітні підходи, мотиви та виклики. Зокрема:

- 1) Мотивація до регулювання ШІ: Вона є як зовнішньою, так і внутрішньою, позитивною та негативною, та обумовлена прагненням контролювати можливі загрози і ризики, забезпечувати прозорість, захист прав людини та підтримувати конкурентоспроможність бізнесу.
- 2) Підходи різних країн та міжнародних організацій: Серед глобальних ініціатив — Рамкова конвенція Ради Європи про ШІ, права людини, демократію та верховенство права, яку розроблено і затверджено у 2024 році.⁶⁵ Вона включає фундаментальні принципи, як-от прозорість, підзвітність, безпека, захист персональних даних та заборона певних видів застосування ШІ, які можуть порушувати права людини.
- 3) Європейський регламент щодо ШІ (EU AI Act)⁶⁶: Цей нормативний документ встановлює жорсткі вимоги до ризик-орієнтованого використання ШІ і передбачає значні штрафи за порушення. Регламент охоплює не тільки правила щодо приватного сектора, а й механізми захисту прав людини в контексті застосування ШІ.

⁶³ <https://docs.google.com/presentation/d/1XUT2owZJWbdfPtDgVtSJuSSQcOCYlVw/edit#slide=id.p1>

⁶⁴ [комітету з питань розвитку сфери Штучного Інтелекту](#)

⁶⁵ <https://search.coe.int/cm/#%7B%22CoEObjectId%22:%5B%220900001680afb11f%22%5D,%22sort%22:%5B%22CoEValidationDate%20Descending%22%5D%7D>

⁶⁶ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

- 4) Україна: У 2023 році була створена дорожня карта регулювання ІІІ.⁶⁷ Наступний етап включає розробку та імплементацію власної Білої книги,⁶⁸ яка покликана адаптувати українське регулювання до стандартів ЄС. Це передбачає підтримку інновацій і збереження балансу між національними інтересами та євроінтеграцією.
- 5) Само- та спільне регулювання: В Україні розроблено низку рекомендацій, зокрема щодо відповідального використання ІІІ в медіа, освіті, маркетингу. Ці рекомендації покликані забезпечити етичне використання технологій і захист прав користувачів від можливих маніпуляцій або порушень конфіденційності.

Ці заходи разом спрямовані на розвиток етичного, безпечного та прозорого використання ІІІ, що відповідає глобальним тенденціям і викликам.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ВИСНОВКИ

Результати освітньої зустрічі, проведеної 24-25 жовтня 2024 року для спільноти медіаюристів та адвокатів, підкреслюють актуальність та важливість регулювання цифрових прав в Україні та ЄС.

Під час цієї зустрічі було обговорено численні виклики, зокрема: захист персональних даних, протидія кібератакам, поширення фейкових новин, незаконне блокування контенту та вебресурсів, а також обмеження прав доступу до інформації.

Враховуючи те, що існуюче національне законодавство не завжди встигає за динамікою розвитку технологій, що створює значні ризики для цифрових прав громадян та безпеки суспільства загалом, було підкреслено важливість продовження моніторингу порушення цифрових прав людини через кілька ключових причин:

- 1) Швидкий розвиток технологій та нові загрози. Технології та інструменти для передачі й обробки даних постійно оновлюються, створюючи нові виклики у сфері цифрових прав. Моніторинг дозволяє своєчасно виявляти нові ризики для приватності, захисту даних, свободи слова та доступу до інформації.
- 2) Реакція на зростання кіберзагроз. В умовах підвищеної кіберзагрози, постійний моніторинг дає змогу оперативно ідентифікувати випадки незаконного доступу до даних, кібератак на критичну інфраструктуру та спроби маніпуляцій інформацією, що є життєво важливим для національної безпеки.
- 3) Адаптація законодавства та правозастосовчої практики. Моніторинг порушень допомагає виявити недоліки в законодавстві та правозастосовній практиці. Результати моніторингу надають

⁶⁷https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%B7_%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A8%D0%86_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_compressed.pdf

⁶⁸https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%20%D0%A8%D0%86.pdf

фактичну основу для обґрунтування змін у нормативно-правових актах, що регулюють цифрові права, а також сприяють розвитку судової практики.

- 4) Зміцнення громадянського суспільства. Моніторинг дозволяє неурядовим організаціям та активістам мати обґрунтовану базу для захисту прав громадян, підвищення прозорості діяльності органів влади та компаній, а також привертання уваги суспільства до питань цифрових прав. Це сприяє розвитку демократичних принципів та підвищенню обізнаності громадян.
- 5) Гармонізація з європейськими стандартами. Україна інтегрується до європейського правового простору, де захист цифрових прав є важливим аспектом. Моніторинг допомагає оцінити відповідність українського законодавства європейським стандартам, виявити розбіжності та поступово їх усувати, що є частиною процесу євроінтеграції.
- 6) Захист прав громадян в умовах воєнного стану. В умовах воєнного стану є ризик посилення державного контролю та обмеження цифрових прав. Постійний моніторинг порушень дозволяє зберігати баланс між потребами національної безпеки та правами громадян, щоб запобігти зловживанням і зберегти демократичні свободи.

Отже, подальший моніторинг порушень цифрових прав є невід'ємною умовою для своєчасного реагування на виклики, збереження прав громадян в цифровому середовищі та адаптації регулювання до динамічного розвитку технологій та суспільства.